

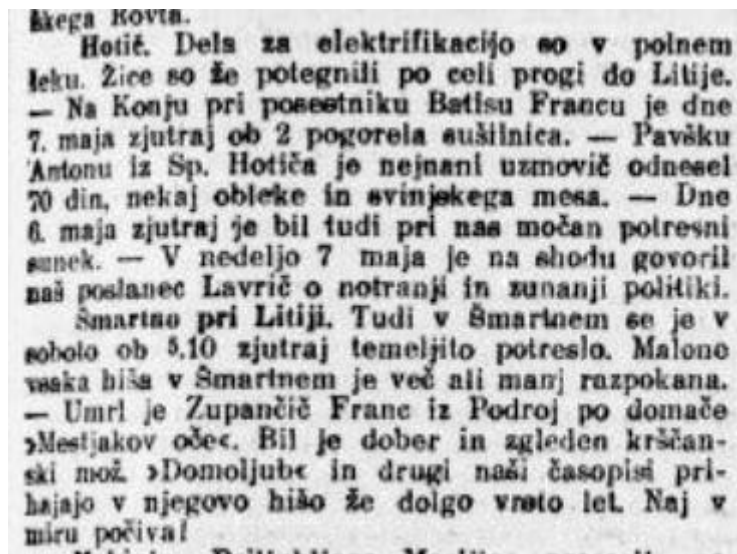
Potres 6. maja 1939 pri Litiji

Potres 6. maja 1939 ob 5.10 po lokalnem času (4.10 po UTC) je imel žarišče v okolici Litije. Največjo intenziteto (VI-VII EMS-98) je dosegel v krajih Litija, Gradec in Šmartno pri Litiji. Gradec je bil takrat samostojno naselje, danes pa je del Litije na levem bregu Save.

O potresu so obširno poročali takratni časopisi. Slovenski gospodar je poročal: »Potres ni prizanesel nobeni litijski hiši, ki šteje 200 hišnih številk, in je bilo v vsem poškodovanih z bližnjim Gradcem vred, ki ima 400 številk, 600 poslopij.«

Posledice še bolj podrobno opišeta Jutro in Slovenec. Slednji je navedel: »po ugotovitvah litijskih orožnikov /.../ potres zrušil 16 dimnikov.«

O škodi piše tudi Domoljub: »malone vsaka hiša v Šmartnem /.../ več ali manj razpokana.«

Omembe potresa v časopisu Domoljub, 10. maj 1939, št. 19 (hrani dLib)

Včeraj je Ljubljano zbudil potres

Ljubljana, 6. maja. Ob lahнем jutranjem dežju, ki je blagodejno vplival na vrtove, nasade in zlasti na gredice v Trnovem in Krakovem, se je davi ob 5.10 ozemlje mestnega pomerija več kilometrov naokrog močno zazibalo in vzvalovilo. Ljudje, ki so bili zaposleni pri zgodnjih jutranjih delih in ki so bili na cestah, tega, precej močnega sunka niso čutili. Nasprotno pa je sunek zelo preplašil mnoge meščane, ki so bili zazibani še v jutranji sen. Potres so zlasti čutili stanovalci v visokih stavbah v središču mesta, pa tudi na periferiji mesta. Ze zgodaj so krožile po mestu govornice o potresu, kmalu, ko je prispel prvi jutranji vlak iz Litije, pa se je tudi zvedelo, da je bila prav Litija po potresu močno udarjena. V Ljubljani so po nekaterih stanovanjih zašklepetale šipe, prevrnile so se vaze, razne posode, drugače pa v mestu potres ni napravil nobene škode.

Potresomerni aparati, ki se nahajajo v kletih državne realne gimnazije v Vegovi ulici, so točno zaznamovali potresni sunek, ki je od 5.10 trajal v Ljubljani dobre 3 minute. Na podlagi seizmografičnih krivulj je naš meteorološki zavod danes dopoldne ugotovil, da je bilo središče potresa kakih 20 km proti Litiji. Prvo poročilo o potresu na deželi je sprejel zavod že prve ure dopoldne iz Litije, ki ga je poslal akad. Šegula. Kolik obseg je zavzel ta današnji potresni sunek, še ni ugotovljeno.

V Litiji najhujši potres

Litija, 6. maja. V zasavskih krajih od Kresnic naprej tja do Zagorja je bil potres silnejši ko drugod. Najmočnejši potresni sunek je pač bil v Litiji. Zaradi slabega vremena so ostali mnogi Litijčani še v posteljah. Kar jih je ob 5.10 vzdramil iz spanja močan sunek, podoben tresku. Litijčane je obšel strah. V prvem hipu so v zbeganosti nekateri bežali iz stanovanj kar napol oblečeni. Šele pozneje so se mirno vrnili domov, ko je tresenje okoli 6.00 ponehalo. Do tega časa so nekateri čutili do 8 sunkov, od katerih sta bila prvi in zadnji najsilovitejša.

Ob prvem potresnem sunku so se nekatere ure na njihala takoj ustavile, tako na železniški postaji, na litijski pošti in orožniški postaji. Vse te ure so obstale ob 5.10. V glavnem so se ustavile ure, katerih njihala so se gibala od zahoda proti vzhodu ali narobe. Iz tega sklepajo, da je imel potresni val smer od juga proti severu.

Takoj, ko so Litijčani prestali prvi strah in ko so opazili veliko škodo, so starejši občani zatrjevali: »Bilo je hujše ko l. 1895.« Takrat je namreč Ljubljano zadela silna potresna katastrofa, Litija pa je takrat zaznamovala neznatne posledice tega velikonočnega potresa. Litijski orožniki so danes ves dan popisovali poškodovana poslopja. Naj navedemo le nekatere, najhujše poškodovane objekte!

Splošno potres ni prizanesel niti eni hiši. Litija šteje do 200 hišnih števil, bližnji Gradec pa 400, bilo je torej poškodovanih najmanj 600 objektov. Nekateri posestniki cenijo škodo od 1000 do 10.000 din. Točno pa še ni ugotovljena višina celotne škode.

Največjo škodo po jutranjem potresu je utrpela trvdka Elsner, trgovina sredi Litije. Lepa hiša je vsa razpokana. Razpoke so široke do 2 cm. Župna cerkev je tudi poškodovana. Visoko okno je bilo vrženo na tla. Cerkveno močno zidovje pa kaže na več mestih razpoke. Tudi župnišče

je poškodovano. Mnogo velikih razpok pa kaže stara občinska hiša, ki je bila nedavno prenovljena in kjer se nahaja tudi orožniška postaja. Tudi postajno poslopje in poslopji okrajnega sodišča in okrajnega načelstva so precej razpokana. Povsod pa je padal tudi omet. Značilno je v prvi vrsti, da so največ trpele po potresu višje stavbe in stare hiše. Novejše hiše so potresu dokaj dobro kljubovale, zlasti one, ki so bile sezidane s prvovrstnim stavbnim materialom. Mnogo škode trpi dalje tudi posestnica vdova Modičeva. Restavratka Šlibarjeva in gostilničar Vidovič tudi zaznamujeta občutno škodo po potresu. Vila zdravnika dr. Leopolda Ukmarja je prav tako dobila po potresu močne razpoke.

Po ugotovitvah litijskih orožnikov je potres zrušil 16 dimnikov. Gostilničarju in mesarju Josipu Borišku sta se porušila 2 dimnika, trgovcu Mahkovecu 2, gostilničarju Vidoviču celo 3, drugod se je s hiš zrušil po 1 dimnik, tako n. pr. na grebinskem gradu, ki je last rodbine Strzelbe, pri posestniku Černetu, Hribarju, Lindtnerju in Krljkarju itd. Značilno je, da je visoki dimnik Mauthnerjeve tekstilne tovarne trdno kljuboval vsem potresnim sunkom in je ostal nepoškodovan. Pri tovarni se je zrušil le manjši dimnik pri kotlarni. Tovarna splošno ni trpela znatnejše škode, odpadlo je le nekaj ometa, popokalo je nekaj šip.

Po stanovanjih je bila ponekod tudi večja škoda. Pri boljših rodbinah je potres razbil dragocene, porcelanaste vaze in druge steklene dragocenosti.

Po dosedanjih ugotovitvah niso toliko trpeli ostali kraji v Zasavju. Močan je bil sicer sunek pri Kresnicah, manjši na Savi in v Zagorju. Potresa sploh niso čutili v Zidanem mostu, dalje na Vačah. Litiji bližnje Šmartno zaznamuje prav neznatno škodo. Po nekaterih stavbah so je odkrhal omet in drugega nič.

Zanimivo je, kaj vse pripovedujejo ljudje, ki so bili že ob prvem potresnem sunku pokonci, na cesti ali pri delu. Ob 5 so hitele delavke na delo v tekstilno tovarno. Kar se jim je pod nogami močno zazibalo. Občutili so, kakor da bi jih prijel huda omotica ali da bi jih kdo prikoval k tlom. Nekateri ljudje so se zazibali, ko da bi bili od alkohola onamamljeni. Drugi so pripovedovali, da so imeli tak občutek, kakor v železniškem vagonu, ko se potniki drenjajo sem in tja. Neki delavec, ki je kopal pesek, je pri sunku padel na tla. Je še mnogo drugih zanimivosti in komičnih prizorov.

Litijčani prosijo, da bi jim prišle pristojne oblasti na pomoč, kajti mnogi po potresu prizadeti posestniki ne bodo mogli vzdržati vseh stroškov za popravilo razpokanih poslopij.

Več o potresu:

I. Cčić, Interno poročilo